

- ۱۰ حمام‌های ایرانی در گذر روزگار، چه تصویری به جای گذاشته‌اند
- ۱۱ برایم ترانه‌ای از صلح بخوان
- ۱۲ نتیجه‌ی بازی؛ تلاش‌های فردی تا نادر الانیام | ماه‌چهره فخرانی

به دلچسبی یک مشت مال حسابی

گفت‌وگو با اسیدر فاساجادی نخستین گوینده مر دراد یو روایتی جذاب از نخستین تماس‌های ایرانیان با رادیو

گرم‌آب‌ها در فرهنگ زندگی ایرانیان چگونه حضور یافته‌اند

مینیا توری از زندگی ایرانی

سازمان فرهنگی ایران

روزگارانو

نگاهی به پیشینه حمام و گرم‌آب‌سازی در ایران بازتابنده جلوه‌هایی از شخصیت انسان ایرانی

نیشلور، گرگان، سیراف و کیش جزو آبشارهای حمام‌های دیگری در دوره‌های باستانی، تیموری، صفوی، زند و قاجار و همچنین به‌عنوان جزئی از تمدن‌های ایران باستان در ساخت حمام

آمنه ابراهیمی
تاریخ‌نویس

ساختن حمام‌ها در ایران با پیشینه‌های کهن است که از دوران ساسانی آغاز می‌شود. حمام‌ها در دوره‌های تیموری، صفوی، زند و قاجار و همچنین به‌عنوان جزئی از تمدن‌های ایران باستان در ساخت حمام

حمام تخت جمشید از نمونه‌های حمام‌های خصوصی کاخ‌ها به‌شمار می‌آید که دارای بخش داخلی و خارجی و یک محوطه کوچک و چاه بوده است. آگاهی‌های دیگر ما بیشتر آن است که حمام در دوران اشکانیان نیز وجود داشته است. در زمانه اشکانیان نیز در دوره ساسانی، واره‌ای از حمام و گرم‌آب‌ها راه دارد. با ورود دین اسلام به ایران و اهمیت نظافت در فرهنگ آن، حمام به‌عنوان یکی از فضاهای مهم زندگی در کنار بازارها و اماکن مقدس ساخته شد. برخی که ممکن است ندانند، البته حمام خصوصی بنا کردند. حمام‌های عمومی بیشتر برای مردم که ثروتی برای بنای حمام خصوصی نداشتند، برپا می‌شد. در آمدن حمام‌ها به اندازه‌ای بود که به‌شدت گسترش آن‌ها کمک کرد. بلاخره در دوره سده‌های نخست اسلامی در فوج‌البلدان ساخت حمام‌هایی در بین‌النهرین خیر می‌دهد که به دست ایرانیان بنا شده است. این روایت‌ها بازگوینده روشنی از پیشینه ایرانیان بنا حمام در نخستین سده‌های اسلامی است. از دیگر حمام‌های قدیمی می‌توان به گرم‌آب‌ها

مطرح شود؛ دقیقاً همان مسأله‌ای که به گونه‌ای شگفت‌انگیز در ارتباط با حمام، در رده بعدی اهمیت نسبت به مسائل یادشده در سده‌های پیشین جای می‌گرفت. ایرانیان اصلاً به حمام، صرفاً به یک مکان بهداشتی نمی‌نگریستند که اکنون خواهند به دلیل بهداشتی‌تر دیدهای دربره آن، حمام دوست‌داشتنی‌تر خود را بنا کنند. حمام برای آن‌ها به همان اندازه اهمیت داشت که خانه‌شان؛ مگر می‌شد که گویند یا از خانه‌ها سرود بیرون؟ هنگامی که گفته شد «خرینه» حمام‌ها دیگر بهداشتی نیستند و می‌توانند ناقل بسیاری از بیماری‌ها و عوارض‌های جسمی باشند. «حسبیت» انسان ایرانی را برانگیختند تا آنجا که پای شروع و مسائل دینی به میان کشیده شد. واقع ماجرا اما به نظر نگارنده این استوار بود که می‌خواستند «محبوب» شدن را از او بگیرند و او را استیغاب کرد. همانگونه که وقتی از خانه‌های سنتی و باغ‌ها به بیرون رانده شد، گویند سرگشته‌ای در بیان بود که در پی گمشدگی می‌گشتند. روح ایرانی به این پدیده‌ها «مادت» کرده بود و دل‌کنند از آن برایش بسیار سخت بود. کار با دین‌ها پیش رفت که کار به جبر بدیده در او راخورد. قاجار و اوایل دوره پهلوی اول کشیدند.

با توجه به مسأله پیش‌گفته، بیشتر می‌توان به اهمیت پدیده‌های به‌نام حمام در فرهنگ ایرانی پی‌بورد و مسائل مربوط به آن را تحلیل کرد. حمام‌ها می‌توانند بازتابنده جلوه‌هایی از شخصیت انسان ایرانی در گذشته دانست.

مهدی یاساولی نویسنده

ظاهر ساده اما درون پیچیده ایرانیان می‌دانند. باغ ایرانی نیز همینگونه است؛ سرخوشی و بسیاری دیگر از ویژگی‌های طرب‌انگیز آن را از روحه باغ‌نشینان برگرفته دانسته‌اند. دربره حمام و سروز جلوه‌های شخصیتی ایرانیان در ظاهر و درون آن، کم‌تر سخن رفته است. کمی که دقیق‌تر بخوانیم می‌توانیم شباهت‌هایی شگفت‌انگیز عیان آن و این و آن، هنر متدانه بنا شده‌اند. چندوجهی آن و کارگردهای گوناگون را در خود جای داده‌اند. بیرونی ساده و پوشیده اما درونی پررنگ و پیچیده دارند. در همه جزئیات آن به اندازه‌ای دقت شده که آدمی در شگفت می‌ماند که سازندگان آن چگونه در پی ایجاد یک سازه بهداشتی، که به آفرینش یک اثر هنری با سرون یک‌غزل دل‌باشوق بوده‌اند.

بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره و هفتگی یک ایرانی به‌شمار می‌آید؛ با همه مخافت و تکلف‌هایش. زمانه اما راهی دیگر در پیش گرفته بود. با رشد پزشکی و طرح مسأله بهداشت عمومی به ویژه از اواخر دوره قاجار و نیز از ارتباط با دنیای مدرن با همه فناوری‌های تازه‌اش، موجب شد دربره وجه «بهداشتی» حمام ایرانی‌ها دیدهای جدید

ایرانیان از نظر تاریخی و اجتماعی، و جوه گوناگون هنرمندی، شاعری، سادگی در عین پیچیدگی و شخصیت چندوجهی خویش را هنرمندانه و هوشمندانه در ساخت حمام به کار گرفته‌اند. اینگونه است که دیگر حمام ایرانی‌ها صرفاً مکانی برای پاکیزگی و آرایش جسم از بناهای مکانی‌ها و زودن‌شان از بدن دانست. فیزیک و بنای حمام، به‌یادگار جلوه‌های هنری شخصیت سازندگان آن به‌شمار می‌آید. کاربرد جلوه‌های گوناگون معماری ایرانی - اسلامی درون ساختمان حمام از ذوق طراحان آن، برای خلق یک اثر هنری و برآوردن تمایزات آن در زندگی فردی و اجتماعی حکایت دارد. در این به‌نگار، به ایرانیان به حمام به عنوان تلازی و مکانی برای گردنمایی‌های خویش و طرف‌ساختن بخشی از زندگی روزمره از راه گفتگو و درد دل می‌نگریستند. با درک همین مسأله است که به درازا کشیدن زمان استحمام در گذشته، دیگر پدیده‌ای عجیب به‌شمار نمی‌آید؛ همان حالت بدستنی که بسیاری از قدیمی‌ها و کنشگران هنوز هم در حمام‌های شخصی و خانگی با خود دارند. این آنکه از این‌ها و دست‌های حمام‌های عمومی گذشته به همراه دوستان و پاران، دیگر خبری باشد؛ در واقع فقط پوسته‌های آن را هنوز به یادگار دارند. فضای بسته حمام در گذشته، حتی می‌توانست در قامت چایخانه‌ای و قهوه‌خانه‌ای در آید که می‌تواند این دوستانه‌ی میل کنند و قلبی شکندنی حتی از سنگینی باشد تا می‌بوی سر برآیند و محاسن اصلاح کنند. مستمال درون حمام نیز برای آن

حمام تاریخی مسجد جامع در اراک